

"Aquesta és una crònica de país"

CARME PUERTOLAS

Josep Maria Sans i Travé és el director de l'Arxiu Nacional de Catalunya. Des del seu càrrec dirigeix la reedició dels Dietaris de la Generalitat de Catalunya.

—Quins són els valors més importants dels dietaris?

—El primer, l'organització i funcionament de la institució, la Generalitat. Pràcticament tot el que passava a Palau, des del punt de vista organitzatiu, queda reflectit al dietari. El segon valor és de crònica de la ciutat de Barcelona. Tot el que passava, d'una certa transcendència, queda registrat al dietari; també tot el que passava en l'àmbit català; a vegades també hi ha notícies internacionals que, per la seva dimensió, foren molt sentides: la pèrdua de Constantinoble o de l'illa de Rodas, al segle XVI, on hi havia l'orde de l'Hospital.

—Com són les relacions amb Castella, segons els Dietaris?

—Molt tenses amb la monarquia espanyola. Hi ha el reflex de les tensions constants entre la Generalitat i el virrei o lloctinent. Fins i tot,—a vegades hi ha problemes de llengua, quan el virrei fa el ban, una vegada l'any, en castellà. Aleshores els diputats es queixen i l'hi fan tornar a fer en català.

—Aquests dietaris són únics a Europa, com a model?

—Com a cronologia d'una institució d'aquest tipus general, sí. El que passa és que molts municipis, com ara el de Barcelona, també tenien unes cròniques municipals.

—Es poden considerar els Dietaris com la cinquena gran crònica?

—En certa manera, sí. Però tenen un objectiu diferent. Totes les altres cròniques són bàsicament de monarques i en canvi aquesta és una crònica de país. Una altra diferència és d'abast: les cròniques generalment es refereixen a un sol monarca, en canvi aquests dietaris es refereixen a la globalitat d'un país i a una cronologia de tres segles.

—S'acaben al 1714?

—Sí, just quan entren les tropes a Barcelona. La part última serà molt interessant, així com la Guerra dels Segadors del 1640. Ara treballem els segles XVI i XVII.

—Quines proporció redaccional hi ha de vida social, política...

Josep M. Sans i Travé. "Només al segle XIX hi hagué un intent de publicació."

—Depèn de les èpoques. És que parlem del 1411 al 1714, que són 303 anys. En tot aquest temps el criteri de selecció és molt variat, perquè hi ha moltíssimes persones que fan això. A l'època medieval els interessaven molt més les notícies de crònica social diària d'una ciutat com Barcelona, on gairebé tothom es coneixia. També són uns anys en què els grans fenòmens naturals els colpien molt. Això al segle XVII ja no té tanta importància; els interessaven molt més els temes polítics, perquè és una societat molt més conflictiva. Per tant no podem parlar de percentatges globals, depèn de l'època. Tot això també queda reflectit en el nombre de pàgines dels dietaris. Quan hi ha un període de pau i tranquil·litat s'hi consignen poques coses. Però, quan hi ha un període de guerres, hi ha moltes més notícies i són molt més llargues. Per exemple, al segle XV, el període de guerra entre el país i Joan II és molt més llarg que no pas uns altres períodes d'aquest segle. Això passa igual al 1640 i al 1700, en la guerra contra Felip de Borbó.

—Per a conèixer la vida social és una eina bàsica?

—És importantíssima, perquè pràcticament hi surt tot. A banda la institució, aquesta gent vivia a Barcelona mateix i per tant tot allò que afectava la societat, des de l'arribada d'un vaixell al port amb algun ambaixador, carde-

nal o delegat del que fos, fins a l'incendi d'una casa o l'execució a la forca d'un homosexual.

—Aquests arxius es podien consultar fins ara?

—Es podien consultar a l'arxiu de Barcelona, anomenat Arxiu de la Corona d'Aragó; el que passa és que pràcticament no eren gens consultats, fora d'alguns intents de publicació que no van passar del 1500. *La Vanguardia* ho va fer a final del segle passat. Va treure'n un resumet en castellà que no té cap interès perquè en limitava arbitràriament el contingut. Ara se'n fa una edició seriosa i moltes universitats estrangeres s'hi ha subscrit. Això és una crònica important, i no sols des del punt de vista històric, sinó també des del punt de vista lingüístic. És un català molt àgil, gairebé cadencial, i molt ric. Aquí hi ha l'evolució efectiva de l'idioma, des de l'època medieval a l'època moderna. Jo suposo, i a més això també s'hauria d'estudiar, que quan es fan aquestes obres a vegades el mateix llenguatge arriba a ser una mica arcaïtzant, s'hi repeteixen tòpics que han tingut vigència a través de tot el text. Això es nota bastant en el formulari notarial; la manera de redactar els documents dels notaris varia molt poc, perquè hi ha una tradició de calc. S'ha d'estudiar, però suposo que aquesta mateixa tradició de calc, literària, es manté bastant. O. C.